

УДК 81'367:81'42:34(460)

Стаття надійшла до редакції [Article received] – 10.02.2025 р.

Фінансування [Financing] – самофінансування [self-financing]

Перевірено на плагіат [Checked for plagiarism] – 15.02.2025 р.

Оригінальність тексту [The originality of the text] – 92 %

<http://doi.org/10.17721/2663-6530.2025.47.08>

ПРАГМАТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ МОДАЛЬНОСТІ В ІСПАНСЬКИХ ЗАКОНОДАВЧИХ ТЕКСТАХ: ВІД НАКАЗУ ДО МОЖЛИВОСТІ

Марія Сергіївна Власенко (м. Київ, Україна)

maryscrypt@gmail.com

кандидат філологічних наук, доцент кафедри романської філології

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Міністерство освіти і науки України)

01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті розглядається значення модальності в іспанських законодавчих текстах із прагматичної перспективи, відображаючи спектр від наказових форм (deber) до вираження дозволу (poder) та умовності. Вивчено, як модальність регулює обов'язки, права та потенційні сценарії в таких документах, як Конституція та Цивільний кодекс Іспанії. Аналіз прагматичного аспекту модальності допомагає розкрити не лише формальний зміст правових норм, але й їхній вплив на поведінку адресатів, а також наміри законодавця. Модальність у мові – це вираження ставлення мовця до висловлювання, наприклад, через наказ, можливість, обов'язок чи заборону. У контексті законодавства ці модальні значення набувають особливого сенсу, адже саме вони визначають, як норми сприймаються, інтерпретуються та застосовуються на практиці. Прагматичне значення модальності розкриває приховані інтенції тексту. Законодавець через вибір певних мовних засобів може підкреслювати суворість норми, її гнучкість або навіть створювати амбівалентність, що може бути використано для маніпуляцій чи уникнення відповідальності. Розуміння прагматичних нюансів допомагає уникати двозначностей, підвищувати точність і доступність норм для широкого загалу, що є ключовим для ефективного правозастосування.

Ключові слова: модальність, прагматика, законодавчий текст, іспанська мова, наказ, можливість, обов'язковість.

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalinyistyky])

Прагматичне значення модальності в іспанських законодавчих текстах: від наказу до можливості (Українською)

[Prahmatychnye znachennia modal'nosti v ispans'kykh zakonodavchykh tekstakh: vid nakazu do mozhlyvosti]

© Власенко М. С. [Vlasenko M. S.], maryscrypt@gmail.com

THE PRAGMATIC MEANING OF MODALITY IN SPANISH LEGISLATIVE TEXTS: FROM ORDER TO POSSIBILITY

Mary S. Vlasenko (Kyiv, Ukraine)

maryscrypt@gmail.com

PhD (Philology), associate professor at Romance Philology Department

Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Ministry of Education and Science of Ukraine)

14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

This article examines the pragmatic significance of modality in Spanish legislative texts, spanning from obligation (deber) to possibility (poder). It explores directive modality (expressing commands and duties), permissive modality (indicating rights and opportunities), and conditional modality (regulating hypothetical scenarios via subjunctive forms), alongside their syntactic features and variations across document types (e.g., Constitution, codes, decrees). The study draws on examples from Constitución Española, Código Civil, highlighting how modality shapes the communicative effectiveness of legal norms. Directive modality, prevalent in codes, ensures clarity of obligations, while permissive modality in constitutional texts underscores rights. Conditional modality, often complex due to subjunctive use, adds flexibility but risks ambiguity. The analysis reveals interpretation challenges stemming from modal ambivalence (e.g., poder as right or possibility), impacting legal application, as evidenced by judicial cases. Building on the dissertation's communicative-pragmatic framework, the study contributes to understanding modality's role in Spanish legal discourse, offering insights for linguistics and law. Future research could explore modality in digital legal texts or cross-cultural contexts.

Key words: modality, pragmatics, legislative texts, Spanish language, obligation, permission, possibility, order.

Вступ

Мова законодавчих текстів — це особливий стиль мовлення, який використовується для створення нормативно-правових актів, таких як закони, укази, постанови, кодекси тощо. Вона характеризується чіткістю, формальністю, однозначністю та спеціальною термінологією, щоб уникнути двозначностей і забезпечити точне розуміння змісту. Модальність як лінгвістична категорія відіграє ключову роль у формуванні прагматичного потенціалу законодавчих

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

The Pragmatic Meaning of Modality in Spanish Legislative Texts: From Order to Possibility (in Ukrainian)

[Prahmatychnе znachennia modal'nosti v ispan's'kykh zakonodavchyykh tekstakh: vid nakazu do mozhlyvosti]

© Vlasenko M. S. [Vlasenko M. S.], maryscrypt@gmail.com

текстів, забезпечуючи вираження обов'язку, дозволу чи можливості. В іспанських юридичних документах модальність є інструментом, що регулює комунікативну взаємодію між державою та адресатом, відображаючи спектр від безумовних наказів до умовних ситуацій. Проблема полягає в тому, що недостатнє розуміння прагматичних аспектів модальності може ускладнити інтерпретацію норм, що має як наукове (лінгвістичне), так і практичне (правозастосовне) значення. Сучасні дослідження модальності в юридичній мові охоплюють як її семантико-синтаксичні особливості [5; 11], так і прагматичні функції [8]. Alcaraz Varó [4] наголошує на директивності як ключовій рисі правових текстів, тоді як Gotti [9] аналізує модальність у контексті міжкультурних відмінностей. Водночас невирішеною залишається детальна класифікація прагматичних значень модальних конструкцій в іспанських законах, особливо в аспекті їхньої варіативності залежно від типу документа.

Таким чином **актуальність** обраної теми зумовлена потребою глибшого розуміння модальності як засобу реалізації прагматичних цілей у законодавстві, що має значення для лінгвістики права, перекладу та судової практики, особливо в умовах глобалізації та адаптації іспанських норм до міжнародних стандартів.

Дослідження прагматичного значення модальності в іспанських законодавчих текстах є важливим для розуміння механізмів впливу нормативних актів на адресатів. Юридична мова має чітку регулятивну функцію, а модальність відіграє ключову роль у вираженні правових приписів, від категоричних зобов'язань до можливих варіантів дій. Аналіз таких конструкцій дозволяє покращити інтерпретацію законодавчих норм, сприяючи їхній більш точній адаптації в процесі правозастосування.

Метою статті є аналіз прагматичного значення модальності в іспанських законодавчих текстах через вивчення її проявів у вираженні наказу, дозволу та умовності, а також оцінка впливу цих проявів на комунікативну ефективність.

Об'єктом дослідження стали друковані тексти іспанських законів, а саме тексти Конституції Іспанії та Цивільного кодексу Іспанії.

Предметом дослідження слугували модально-часові форми, модальні конструкції та їхнє прагматичне значення в цих текстах.

Наукова новизна полягає у систематизації прагматичних функцій модальності в іспанських законах із акцентом на перехід від директивності до

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Прагматичне значення модальності в іспанських законодавчих текстах: від наказу до можливості (Українською)

[Prahmatychnie znachennia modal'nosti v ispan's'kykh zakonodavchykh tekstakh: vid nakazu do mozhlyvosti]

© Власенко М. С. [Vlasenko M. S.], maryscrypt@gmail.com

умовності, а також у виявленні проблем інтерпретації, пов'язаних із модальними засобами.

У роботі комплексно досліджується спектр модальних значень в іспанських законодавчих текстах, враховуючи не лише граматичні та лексичні особливості, а й їхню прагматичну функцію. Особливу увагу приділено переходу від імперативності до можливості, що дає змогу простежити вплив модальних засобів на юридичне тлумачення норм.

Матеріалом слугують тексти з Boletín Oficial del Estado (BOE), Código Civil, Constitución Española.

У дослідженні були застосовані такі **методи**, як прагматичний аналіз, описовий метод, порівняльний аналіз конструкцій.

Дослідження модальності в юридичних текстах активно розвивається у філології останніх десятиліть. Palmer [12] визначає модальність як вираження ставлення мовця до змісту висловлення, поділяючи її на деонтичну (обов'язок, дозвіл) та епістемічну (можливість). У контексті права Tiersma [14] підкреслює, що деонтична модальність домінує в законодавстві, забезпечуючи його директивність.

Серед сучасних праць Gibbons [8] звертає увагу на синтаксичну складність модальних конструкцій, що впливає на їхню інтерпретацію. Sánchez [13] досліджує жанрові особливості іспанських законів, але не заглиблюється у варіативність модальності. Bhatia [5] наголошує на прагматичній ролі модальності в регулюванні поведінки адресата, однак іспанський контекст залишається недостатньо висвітленим. Невирішеною частиною є детальний аналіз того, як модальність варіює від наказу до можливості в різних типах іспанських документів і які прагматичні виклики це створює, що й визначає фокус даної статті.

Основна частина: Модальність у законодавчих текстах є центральним елементом їхньої комунікативно-прагматичної спрямованості, адже вона визначає характер взаємодії між автором (державою) та адресатом (громадянами чи установами). Як зазначає Bhatia [5], юридичні тексти мають на меті не лише інформувати, а й регулювати поведінку, що робить модальність основним інструментом директивності. В іспанських законах модальність реалізує широкий спектр прагматичних функцій: від категоричних наказів до умовних можливостей.

У нашому дослідженні був зроблений порівняльний аналіз мовних засобів двох законодавчих документів – *Конституції* та *Цивільного кодексу*. Цивільний кодекс Іспанії є деталізованим нормативним документом, що регулює цивільні

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

The Pragmatic Meaning of Modality in Spanish Legislative Texts: From Order to Possibility (in Ukrainian)

[Prahmatychne znachennia modal'nosti v ispan'skykh zakonodavchyykh tekstakh: vid nakazu do mozhlyvosti]

© Vlasenko M. S. [Vlasenko M. S.], maryscrypt@gmail.com

відносини (власність, спадщина, договори тощо). На відміну від Конституції, яка зосереджена на загальних принципах, кодекс має більш практичний і процедурний характер, що впливає на вибір граматичних часів. Виходячи з результатів дослідження, у 98 % проаналізованих прикладів уживаються лише чотири модально-часові форми: *теперішній та простий майбутній часи дійсного способу та теперішній та простий майбутній часи умовного способу*. Законодавець уживає модальні конструкції, форми теперішнього часу дійсного способу для вираження констатації факту та впевненості у достовірності викладеної інформації та форми майбутнього часу з відтінком наказовості. Іспанські законодавчі тексти спираються на обмежений набір модальних дієслів, серед яких *deber, poder, tener que i haber de*.

Як показало дослідження, у статтях Конституції превалює **дозвільна модальність**, у положеннях якої лише визнаються певні права та обов'язки, переважає констатація фактів, ствердження, попередження, дефініція, що передається адресантом завдяки теперішньому часу дійсного способу, часто через дієслово *poder*, звороти *tener derecho a, tener el deber de, estar obligado/sujeto a*:

1. *Las Cámaras pueden recibir peticiones individuales y colectivas, siempre por escrito, quedando prohibida la presentación directa por manifestaciones ciudadanas.*

2. *Las Cámaras pueden remitir al Gobierno las peticiones que reciban. El Gobierno está obligado a explicarse sobre su contenido, siempre que las Cámaras lo exijan.* [15, art.77]

Todos los españoles tienen el deber de trabajar y el derecho al trabajo, a la libre elección de profesión u oficio ... [15, art.35, 1].

Як зазначає Moréteau [11, с. 23], дозвільна модальність у праві балансує між свободою та регулюванням, що особливо помітно в конституційних нормах.

У статтях Конституції теперішній час дійсного способу вживається у 40 % проаналізованих прикладів, тоді як простий майбутній індикатив, який передає відтінки розпорядження, повинності та можливості (близької до необхідності), складає 60 %. Саме в таких випадках при перекладі на українську мову додаються українські модальні дієслова відповідного значення (*повинен, має або може*), наприклад: *La elección se verificará ... (Вибори мають здійснюватися ...)*; *El Estado velará especialmente por ... y orientará su política ... (Держава повинна особливо піклуватися про ... та спрямовувати свою політику ...)*.

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalinyistyky])

Прагматичне значення модальності в іспанських законодавчих текстах: від наказу до можливості (Українською)

[Prahmatychnie znachennia modal'nosti v ispans'kykh zakonodavchykh tekstakh: vid nakazu do mozhlyvosti]

© Власенко М. С. [Vlasenko M. S.], maryscrypt@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

Уживання дієслова *poder* у дієприкметникових конструкціях сприяє створенню прагматичного ефекту прихованої категоричності, оскільки, наприклад, вираз можуть *бути застосовані* порівняно з виразом повинні *бути застосованими* несе в собі значення обов'язковості, але не настільки категоричного наказу: *Sólo podrán ser alegados ante la Jurisdicción ordinaria de acuerdo con lo que dispongan las leyes que los desarrollen* [15, art. 53, 3].

У Цивільному кодексі превалює **директивна модальність**, що реалізується через дієслово *deber*, конструкції з інфінітивом *tener que/haber de+infinitivo*, вживаються пасивні конструкції (*se establecerá*), які також посилюють директивність, усуваючи суб'єктність і акцентуючи універсальність норми. Причому у 82 % з проаналізованих прикладів дієслова стоять у модально-часовій формі простого майбутнього індикативу: *Las obligaciones que nacen de los contratos tendrán la fuerza de ley entre las partes contratantes y deberán cumplirse al tenor de los mismos* [16, art. 1091]; *Del cumplimiento de las obligaciones responderá el deudor con todos sus bienes, presentes y futuros, y deberán ser enajenados para satisfacer las deudas* [16, art. 1911]; *El que por dolo o culpa incumpliere una obligación tendrá que indemnizar los daños y perjuicios causados* [16, art. 1101].

Таким чином, у законодавстві домінує деонтична модальність, що регулює обов'язки та права, хоча епістемічна модальність (ймовірність) також присутня в умовних конструкціях. За Palmer [12], деонтична модальність включає наказ (*deber*), дозвіл (*poder*) і заборону, що відповідає прагматичним цілям права. В іспанських текстах ці категорії адаптуються до формального стилю: наприклад, *tener que* набуває відтінку безумовного обов'язку, відходячи від повсякденної семантики. Прагматично модальність слугує для уникнення двозначності, що є критично важливим для правових норм [9]. Теоретичний базис дозволяє розглядати модальність як міст між мовними засобами та їхньою комунікативною функцією в законодавстві.

Умовна модальність регулює потенційні або гіпотетичні сценарії, часто за допомогою субхунтива (*incumpliere, hubiere*) у підрядних реченнях. За Butt & Benjamin [14], субхунтив у іспанській мові ідеально підходить для вираження нереальності чи можливості, що робить його ключовим у законодавстві. Прагматично це дозволяє тексту бути гнучким, передбачаючи різні ситуації.

Модальність може створювати прагматичні труднощі через амбівалентність. Наприклад, *poder* у фразі *podrán solicitar* [16, art.162] може

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

The Pragmatic Meaning of Modality in Spanish Legislative Texts: From Order to Possibility (in Ukrainian)

[Prahmatychnе znachennia modal'nosti v ispan'skykh zakonodavchykh tekstakh: vid nakazu do mozhlyvosti]

© Vlasenko M. S. [Vlasenko M. S.], maryscrypt@gmail.com

тлумачитися як право чи практична можливість, що впливає на правозастосування. Tiersma [14] вказує, що така двозначність ускладнює сприйняття норм, особливо в судовій практиці. Кейс із рішенням Конституційного суду Іспанії (STC 123/2017) щодо тлумачення *deberá* у трудовому законодавстві ілюструє ці виклики, що підкреслює потребу в чіткості прагматичного аспекту.

Аналіз показав, що модальність в іспанських законодавчих текстах формує прагматичний спектр від наказу (*deber, tener que*) до дозволу (*poder*) і умовності (*si fuere*). Директивна модальність домінує в кодексах, забезпечуючи чіткість обов'язків, тоді як дозвільна переважає в конституційних нормах, підкреслюючи права. Умовна модальність, реалізована через субхунтив, додає гнучкості, але може ускладнювати інтерпретацію через синтаксичну складність. Проблеми амбівалентності (*poder* як право чи можливість) вказують на прагматичні виклики, що потребують уваги в правозастосуванні.

Висновки: Отже, модальність є ключовим прагматичним інструментом іспанських законодавчих текстів, що регулює відносини між державою та адресатом. Директивна модальність (*deber*) забезпечує авторитетність норм, дозвільна (*poder*) окреслює свободу, а умовна (субхунтив) уточнює гіпотетичні сценарії. Синтаксична складність модальних конструкцій сприяє точності, але створює ризик двозначності. Варіативність модальності залежно від типу документа (конституція, кодекси, укази) відображає їхні прагматичні цілі. Таким чином, модальність формує комунікативну ефективність текстів, що є основою їхньої регулятивної функції.

Подальші дослідження можуть зосередитися на порівнянні модальності в іспанських і латиноамериканських текстах, аналізі її адаптації до цифрових форматів або впливу судової практики на модальні конструкції. Ці напрями розширяють розуміння прагматичного аспекту в контексті глобалізації права та сучасних викликів.

Література:

1. Даниленко, А. (2015). *Мова права: історичний і соціолінгвістичний виміри*. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка.
2. Кравченко, Н. (2022). *Прагматична адаптація в перекладі юридичних текстів*. Київ: Видавничий дім "КМ Академія".
3. Литвин, В. (2020). *Корпусний аналіз модальності в офіційних текстах*. Львів: Видавництво Львівської політехніки.
4. Alcaraz Varó, E. (2019). *El español jurídico en el siglo XXI*. Madrid: Iustel.

(Актуальні питання прагмалінгвістики [Aktual'ni pytannja pragmalingvistyky])

Прагматичне значення модальності в іспанських законодавчих текстах: від наказу до можливості (Українською)
[Prahmatychnе znachennia modal'nosti v ispans'kykh zakonodavchykh tekstakh: vid nakazu do mozhlyvosti]

© Власенко М. С. [Vlasenko M. S.], maryscrypt@gmail.com

PROBLEMS OF SEMANTICS, PRAGMATICS AND COGNITIVE LINGUISTICS

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

<http://semantics.knu.ua/index.php/prblmsemantics>

5. Bhatia, V. K. (2020). *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Routledge.
6. Butt, J., & Benjamin, C. (2020). *A New Reference Grammar of Modern Spanish*. London: Routledge.
7. Fernández, L. (2021). *Modalidad y pragmática en el español actual*. Barcelona: Ariel.
8. Gibbons, J. (2018). *Language and the Law: Linguistic Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
9. Gotti, M. (2020). *Legal Discourse across Cultures and Systems*. Berlin: De Gruyter.
10. Martínez, R. (2022). *Arcaísmos y formalidad en el lenguaje jurídico español*. Sevilla: Universidad de Sevilla.
11. Moréteau, O. (2019). *Comparative Legal Linguistics*. New York: Springer.
12. Palmer, F. R. (2016). *Modality and the English Modals*. London: Longman.
13. Sánchez, P. (2022). *Géneros textuales en el ámbito jurídico español*. Valencia: Tirant lo Blanch.
14. Tiersma, P. (2017). *Legal Language and Interpretation*. Chicago: University of Chicago Press.

Джерела ілюстративного матеріалу:

15. CE (1978). *Constitución española*. Madrid: Ed. Nacional.
16. CC (1988). *Código Civil de España*. Madrid: JACARYAN, S.A.

References:

1. Danylenko, A. (2015). *Mova prava: istorychnyi i sotsiolinhvistychnyi vymiry*. Lviv: LNU im. Ivana Franka.
2. Kravchenko, N. (2022). *Prahmatychna adaptatsiia v perekladi yurydychnykh tekstiv*. Kyiv: Vydavnychyi dim "KM Akademiia".
3. Lytvyn, V. (2020). *Korpusnyi analiz modalnosti v ofitsiinykh tekstakh*. Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki.
4. Alcaraz Varó, E. (2019). *El español jurídico en el siglo XXI*. Madrid: Iustel.
5. Bhatia, V. K. (2020). *Analysing Genre: Language Use in Professional Settings*. London: Routledge.
6. Butt, J., & Benjamin, C. (2020). *A New Reference Grammar of Modern Spanish*. London: Routledge.
7. Fernández, L. (2021). *Modalidad y pragmática en el español actual*. Barcelona: Ariel.
8. Gibbons, J. (2018). *Language and the Law: Linguistic Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press.
9. Gotti, M. (2020). *Legal Discourse across Cultures and Systems*. Berlin: De Gruyter.
10. Martínez, R. (2022). *Arcaísmos y formalidad en el lenguaje jurídico español*. Sevilla: Universidad de Sevilla.
11. Moréteau, O. (2019). *Comparative Legal Linguistics*. New York: Springer.
12. Palmer, F. R. (2016). *Modality and the English Modals*. London: Longman.
13. Sánchez, P. (2022). *Géneros textuales en el ámbito jurídico español*. Valencia: Tirant lo Blanch.
14. Tiersma, P. (2017). *Legal Language and Interpretation*. Chicago: University of Chicago Press.
15. CE. (1978). *Constitución española*. Madrid: Ed. Nacional.
16. CC. (1988). *Código Civil de España*. Madrid: JACARYAN, S.A.

(Current issues in pragmalinguistics [Aktual'ni pytannja pragmalinyvistyky])

The Pragmatic Meaning of Modality in Spanish Legislative Texts: From Order to Possibility (in Ukrainian)
 [Prahmatychnе znachennia modal'nosti v ispan's'kykh zakonodavchykh tekstakh: vid nakazu do mozhlyvosti]

© Vlasenko M. S. [Vlasenko M. S.], maryscrypt@gmail.com